

но равнище **3.** засилвам, повишавам, издигам (нещо); пръвя (нещо) по-силно: ~ovat hlas, tón повишавам глас, тон
zvýš|ovat se, третол. -uje se нескв. повишава се, увеличава се, издига се, нараства: **neklid v davu se stále ~oval** безпокойството сред тълпата непрекъснато растеше
zxerox|ovat, -uji|разг. -uju св. (со) извадя (нещо) на ксерокс; ксерографирам, изкопирам (нещо): ~ovat dokument извадя документ на ксерокс
zžel|et se, безл. -í se св. (кому кохо, чего) книж. (на някого) дожалее, домъчнее, примъчнее (за някого, за нещо); (някой) съжалй (някого, нещо); (някой) се натъжи (от нещо): **někomu se někoho, něčeho ~elo** домъчнй му, дожалй му за някого, за нещо; **~elo se nám nemocného, jeho opuštěností** дожалй ни за болния, за самотността му; болният, неговата самотност ни изпълниха с жал

zženšt|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. заприличам на женà, стана женствен, изнèжа се (за мъж): **jeho vůle vychováním a zvyky ~ěla** в резултат на възпитанието и обществените услòвности волята му се изнèжи, отслабна
zženštile нар. пейор. женствено, изнèжено; като женà, по женски (за мъж); мекушàво, безвòлево: **chovat se ~** държà се като женà (за мъж)
zženštilost, -i ж. пейор. женственост, изнèженост (за мъж); мекушàвост, безвòлие
zženštilý, -á, -é пейор. женствен, изнèжен (за мъж); който е с качества, присъщи на женà; мекушàв, безвòлев: **~ý muž** женствен, изнèжен мъж; **~é chování** изнèжено, женско държание; **~á povaha** мекушàв, слаб характер
zživ|it, -ím св. **1.** (кохо – вин.) съживя, възкреся (някого) **2.** (со) прен. възобновя, възстановя (нещо)

Ž

ž 1. чешикят съгласен звук [ž] и буквата ž, която го обозначава **2.** [ž] и ž нескл. ср. название на съгласния звук [ž]: **vyslovit ž** произнесà ž **3.** ž [žet] название на буквата **ž 4.** ž [žet] я (последен член на някаква по-рѝца) ♦ **oběhovat** до край; от игла до конец; от à до я; от алфа до омèга; всйчко

žab|ák **разг. -á** ♦ **dený jako ~a** прен. недостъпен, хладен; **roz-táhnout se, rozplácnout se jako ~a** експр. плòсна се в целия си рѝст, разплèскам се като жàба **2.** разг. експр. момйче: **narodila se jim ~a** родй им се момйче; **patnáctiletá ~a** петнайсетгодишно момйче; **naší ~e je už dvacet let** нашата дъщеря е вèче на двайсет години; **taková ~a mě bude poučovat!** пейор. товà момйче ли ще ме учи!

žabák, -a м. жабòк
žabář, -e м. разг. експр. небрèжен, немарлйв, лòш работник
žabařin|a, -y ж. разг. експр. небрèжна работа, мърлящина, мърлячество
žab|ec, -ce м. експр. момйче: **šestnáctiletý ~ec** шестнайсетгодишно момйче
žabern|í, -í, -í хрилен; който се отнàса до хрилè: **~í lupínky** хрилни капаци; **~í oblouk** хрилна дьгà; **~í skulina, štěrбина** хрилна цепнатина
žab|í, -í, -í 1. жàбешки, жàби: **~í skřehotání** жàбешко крйкане; **~í stehýnka** жàбешки бѝтчета; **pohled z ~í perspektivy a)** пòглед отдòлу нагòре б) прен. ограничен пòглед, крьгòзор

2. жàбешки, напòмнящ жàба; **~í ústa** жàбешка, ширòка уста; **~í oči** жàбешки, изп̀кнали очй; **~í muž** леководолàз

žabičk|a, -y ж. **1.** умал. жàбка, жàбче, жàбичка **2.** експр. момйченце

žabin|ec, -ce м. бот. разг. жабуняк (Stellaria media)

žabk|a, -y ж. **1.** умал. жàбка, жàбичка, жàбче

♦ **žab|ový** ♦ **žab|ový** водна повърхност плоски камъчета, които отскачат) **2.** експр. момйченце **3.** градинàрски нòж

žab|ový ♦ **žab|ový** дребнàва кавгà, свàда, кàраница; дребнàв спòр бèз победители и победèни

žabry, žaber ж. само мн. хрилè

žac|í, -í, -í жьгвàрски: **~í mláticka** комбайн; **~í stroj a)** жьгвàрка б) сенокосàчка

žactv|o, -a ср. свбир. ученици, учàща се младèж
žáč|ek, -ka м. умал. експр. учениче, ученик от началните класовè

žáčk|a, -y ж. **1.** ученичка **2.** жьгвàрка **3.** сенокосàчка

žádac|í, -í, -í език. само в съчет.: **~í věta** подбuditелно изречèние

žádank|a, -y ж. заявлèние, молбà; формуляр за заявка: **~a o dovolenou** формуляр за молбà за òтпуск; **~a na výdej materiálu** формуляр за заявка, за йскане на материàли; **vyplnit ~u** поп̀лня формуляр

žádan|ý, -á, -é 1. желàн, изйскван, йскан **2.** не-обходйм, тьрсен

žádat, -ám *несв.* 1. (*co od koho, na kom, po kom; za co; koho od koho*) *искам (нещо от някого), настоявам (за нещо пред някого): ~ám, co mi patří* *искам това, което ми се полага; to od vás/po vás nemohu ~at* *не мога да искам това от вас; ~at někoho o vysvětlení* *искам обяснение от някого; ~ám vás, abyste odpověděl* *настоявам да отговорите; kolik za to auto ~áte?* *колко искате за тази кола? 2. (koho o co) мoля (някого за нещо): ~at rodiče o pomoc* *мoля родителите си за помощ; ~at rodiče, aby (mi) pomohli* *мoля родителите си да (ми) помогнат; ~at rodiče za prominutí* *мoля родителите си за извинение; ~at (ženu) o ruku* *искам ръката, предлагам брак (на жена) 3. žádat si (koho, co) книж. изисквам (някого, нещо): vlast si ~á obětí* *отечеството изисква жертви; slušnost ~á uvolnit místo starším* *приличieto, възпитанието изисква да се отстъпят места за по-възрастните* ◆ **nečji mne/mě!** *експр.* *не ме закачай! не ме предизвиквай!*

žadatel, -e *м.* човек, който иска, моли за нещо; молител, просител, кандидат: **o byt, o místo** *желаящ, кандидат за жилище, за назначение (на работа)*

žadatelka, -y *ж.* молителка, просителка, кандидатка

žádný, -á, -é *местоим.* 1. никой: **to ti ~ý (člověk) neuvěří** *никой (човек) няма да ти повярва* *такoва нещo; ty a ~á jiná* *ти и никoя другa; to nepřizná ~á žena* *нигo еднa женa не признава нещo* ◆ **~ý učení z nebe nespádá** *никoй не сe е родил научен 2. никакъв: už nezbylo ~é jídlo* *вeчe не сa никакoвe* ◆ **zroužané peníze** *в никакъв слyчaй, никoгa, нa никaквa цeнa; ~á pomoc* *нyмa каквo да сe прaви, нyмa пoмoщ 3. изoбщo, сьвсeм нe (засилвaнe нa отрицаниeтo): to není ~ý hřích* *тoвa изoбщo не e грях; nemám ~ý hlad* *изoбщo не сьм глaден; není už ~ý mladík* *вeчe сьвсeм не e млaд; je to pravda a ~ý výmysl* *тoвa e вярнo, a нe измислицa*

žadonit, -ím *несв.* (*o co, na kom*) *експр.* *пoстoянно, упoритo мoля, хлeнчa, мрьнкaм (зa нещo), врьнкaм (някoгo зa нещo): děti ~í o pohádku* *дeцaтa врьнкaт, мрьнкaт, мoлят зa прикaзки; ~il na matce, aby ho pustila do kina* *мoлeшe мaйкa сi дa гo пycнe дa oтидe нa кинo*

žádost, -i *ж.* 1. (*o co*) *зaявлeниe, мoлбa: napsat ~* *нaпишa мoлбa; písemná ~* *писмeнa мoлбa; ~ o místo, o byt, o milost* *мoлбa зa нaзнaчaвaнe*

нa рaбoтa, зa жилищe, зa пoмилвaнe; podat (si) ~ *пoдaм мoлбa; vyřídít ~, vyhovět ~i* *удoвлeтвoря мoлбa; zamítnout ~* *oтхвeрля мoлбa 2. жeлaниe, мoлбa: udělat něco na ~ rodičů* *нaпрaвя нeщo пo жeлaниe, пo мoлбa нa рoдитeлитe; na vlastní ~* *пo сoбствeнo жeлaниe 3. жeлaниe, влeчeниe, стрaст; разг. мeрaк: smyslná, tělesná ~* *чьвствeнo, телeснo влeчeниe; hořet ~í* *горя oт стрaст; ~ peněz, po penězích* *стрaст кьм парьтe*

žádostivě *нар.* *жaдно, aлчнo, нeнaсйтнo, стрaстнo, сьс сьлнo жeлaниe*

žádostivost, -i *ж.* *жaдност, aлчнoст, нeнaсйтнoст, стрaстнoст, сьлнo жeлaниe: ~ boje* *жaждa зa бoрбa*

žádostivý, -á, -é 1. *жaдeн, aлчeн, нeнaсйтeн; кoйтo e сьс сьлнo жeлaниe: ~ý zprávu* *жaдeн зa нoвини; ~ý cti* *чeстoлнoбив; ~é pohledy* *жaдни пoглeди 2. експр. лoбoпытeн: jsem ~ý, co se z toho vyklube!* *лoбoпытeн сьм, интeрeснo мi e кaквo щe излeзe oт тoвa!*

žádoucí, -í, -í *книж.* 1. *жeлaн, блeнyвaн, мeчтaн: ~í odpočinek* *мeчтaнa пoчивкa; ~í žena* *жeлaнa женa 2. нeoбхoдим, жeлaтeлeн, искaн: mít mnoho ~ích vlastností* *имaм, притeжaвaм мнoгo нeoбхoдими кaчeствa; ~í opatření* *нeoбхoдими мeрки; vaše přítomnost není ~í* *вaшeтo присьствиe нe e жeлaтeлнo*

žáhn|a, -y *ж.* (*пaрeнe в гьрлoтo oт*) *стoмaшни кисeлини: pálí ho ~a* *пaри гo в гьрлoтo, имa кисeлини; zchladit ~u pivem* *утoля жaждaтa с брo* ◆ **~á** *чьвствeнo, мьнe мi мeрaкa зa нeщo; zchladit si na někom ~u* *експр. излeя сi ядa вьрху нyкoгo*

žahavka, -y *ж.* *бoт. грьцкa кoпривa (Urtica urens)*

žahavý, -á, -é *пaрeщ, пaрлив: ~á kopřiva* *пaрливa кoпривa; ~á bolest* *пaрeщa бoлкa*

žák, -a *м.* 1. *учeник: ~ první třídy* *пьрвoклaсник 2. (koho, čeho) учeник, пoслeдoвaтeл (нa нyкoгo, нa нещo): Hegelův ~* *учeник, пoслeдoвaтeл нa Хeгeл*

žaket, -u *м.* *жaкeт*

žakovský, -á, -é *учeничeски: ~á knížka* *учeничeски бeлeжник, учeничeскa книжкa; ~ý lístek, průkaz* *учeничeски билeт, учeничeскa кaртa зa пьтьувaнe; ~ý domov* *интeрнaт*

žákyně, -e *ж.* 1. *учeничкa 2. (koho, čeho) учeничкa, пoслeдoвaтeлкa (нa нyкoгo, нa нещo)*

žal, -u *м.* *жaл, скрьб, мькa, тьгa, дущeвнa бoлкa: pocítit, přemoci ~* *пoчьвствaм, прeвьзмoгнa скрьб, мькa; způsobit ~* *пpичиня мькa; zemřít ~em* *умрa oт мькa; ~ nad uplynulým mládím* *тьгa пo oтмьнaлaтa млaдoст*

žalář, -e м. книж. 1. затвѡр, тѣмнища: **uvrhnout do ~e** хвѣрля в тѣмнища; ~ **národů** *прен.* тюрма на народите 2. наказáние чрез лишáване от свободá: **doživotní** ~ доживѡтен затвѡр, доживѡтно лишáване от свободá; **odsoudit na rok do ~e** осѣдя на една година лишáване от свобода

žalářn|í, -í, -í книж. затвѡрнически

žalářník, -a м. тѣмничáр

žalář|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв.* (-; *koho* – *вин.*) книж. дѣржá в затвѡр (-; *някого*)

žalm, -u м. *рел.* псалм: **Žalmy** Псалтѣр (*книга от Стария завет*)

žaloba, -y ж. 1. *юр.* иск, тѣжба: **podat ~u** предявя ѡск; ~a o **náhradu škody** ѡск за възстановяване на щетѣ, за обезщетѣние; **vzít ~u zpět** отгѣгля ѡск; **zamítnout ~u** отхвѣрля ѡск 2. оплакване: **ať neslyším žádné ~y!** да не чувам никакви оплаквания!

žalobc|e, -e м. *юр.* ищѣц, тѣжител, обвинител **žalobkyn|ě**, -ě ж. *юр.* ищцá, тѣжителка, обвинителка

žalobn|í, -í, -í *юр.* ѡсков, обвинителен: ~í **spis** обвинителен áкт

žalobnic|e, -e ж. *експр.* клеветница

žalobn|ič|ek, -ka м. *умал. експр.* клеветник (*обикн. за дете*)

žalobník, -a м. *експр.* клеветник

žalost, -i ж. скрѣб, печáл: **radosti a ~i života** радѡсти и скрѣби на живѡта

žalostivě *нар.* жáлно, печáлно, тѣжно

žalostiv|ý, -á, -é жáлен, жáлостен, тѣжен, печáлен, скрѣбен

žalostně *нар.* 1. жáлно, печáлно, тѣжно 2. *експр.* жáлко, плачѣвно

žalostn|ý, -á, -é 1. жáлен, жáлостен, тѣжен, печáлен, скрѣбен 2. жáлѣк, плачѣвен: ~á **podívaná** жáлка глѣдка; ~ý **osud** жáлка съдбá; v ~ém **stavu** в плачѣвно, в жáлко състояние

žalovan|á, -é ж. *юр.* 1. отвѣтница 2. обвиняема

žalovan|ý, -ého м. *юр.* 1. отвѣтник 2. обвиняем

žal|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв.* 1. (*koho*) *юр.* подавам ѡск, тѣжба срещу някого: ~ovat **příbuzného pro dědictví** подавам ѡск, тѣжба срещу роднина за наследство 2. (*na koho*) *експр.* оплаквам се (*от някого*): ~ovat **na spolužáka** оплаквам се от съученика си

žalozpěv, -u м. 1. *лит.* елѣгия 2. оплакване; пѣне, изразяващо скрѣб, тѣга

žaltář, -e м. *рел.* псалтѣр

žalud, -u м. 1. жѣлъд 2. *анат.* главичка на пѣниса или на клѣтора 3. *само мн.* **žalud|y**, -ů *картоигр.* трѣфа, спатѣя; трѣфи, спатѣи

žaludečn|í, -í, -í стомáшен: ~í **šťáva** стомáшен сѡк; ~í **likér** ликѡр, стимулиращ храносмѣлането; ~í **kapky** капки за стомáх; ~í **choroba** *мед.* стомáшно заболяване; ~í **vřed** *мед.* язва на стомáха

žalud|ek, -ku м. стомáх: **zkažený ~ek** разстрѡен, развалѣн стомáх; **složený ~ek** слѡжен стомáх (*у преживните животни*); **něco do ~ku** нещѡ за ядене; **mít prázdno v ~ku** стомáхът ми е *празен*; **zvedá se mi**, **obrací se mi ~ek** поврѣща ми се, повдига ми се, гáди ми се; **dělá se mi špatně**, **zle od ~ku** гáди ми се, повдига ми се; **mít dobrý**, **kachní ~ek a)** стомáхът ми понáся всѣчко, ѡмам жѣлезен стомáх **б)** вѣчно съм глáден, ненаситен съм; **vidět někomu (až) do ~ku** познавам и кѣтните зѣби на някого; познавам добрѣ някого; **mít někoho**, **něco v ~ku** ненавиждам някого, нещѡ; не мѡга да понáсям някого, нещѡ

žaludov|ý, -á, -é 1. жѣлъдов 2. *картоигр.* кѡйто се отнáся към спатѣя: ~ý **král** пѡп спатѣя; ~á **sedma (sedmička)** седмáк спатѣя

žaludsk|ý, -á, -é *картоигр.* кѡйто се отнáся към спатѣя

žaluzi|e, -e ж. жалүзи

žampion, -u м. *бот.* гѣба печурка (*Agaricus campestris*): **kuře na ~ech** пиле с гѣби печурки

žampionov|ý, -á, -é гѣбен; кѡйто се отнáся към печурка: ~á **omáčka** сѡс от печурки

žánr, -u м. жанр

žánrov|ý, -á, -é жáнров

žár, -u м. 1. горещина, жѣга, жар 2. *прен. книж.* вѡдушевлѣние, ентузиáзм: **tvůrčí** ~ творчески ентузиáзм

žargon, -u м. *език.* жаргѡн: **zlodějský** ~ апáшки жаргѡн, жаргѡн на крадѣите; **studentský** ~ студѣнтски жаргѡн; **mluvit ~em** гѡвѡря на жаргѡн

žargonov|ý, -á, -é жаргѡнен: ~ý **výraz** жаргѡнен израз

žárl|it, -ím *несв.* 1. (*na koho kvůli komu*) ревнүвам (*някого от някого*): ~it **na svou ženu**, **na syna** ревнүвам женá си, синá си 2. (*na koho*, *na co*) завѣждам (*на някого*; *за нещѡ на някого*): ~it **na spolužáka** завѣждам на съученик; ~it **na něčí úspěchy**, **na něčí slávu** завѣждам на успехите, на слáвата на някого

žárlivě *нар.* 1. ревниво 2. завистливо

žárliv|ec, -ce м. ревнивец

žárlivost, -i ж. ревност; ревнивост: **ze ~i** от ревност, поради ревност; **trýznit se ~í** измѣчвам се от ревност

žárliv|ý, -á, -é 1. ревнив: ~**á scéna** сцена на ревност; ~**é pohledy** ревниви, враждебни погледи 2. завистлив: ~**ý na bratrovy úspěchy** завистлив към успехите на брат си

žárnic|e, -e ж. техн. димогарна тръба

žároviš|ť, -ě ср. 1. огнище 2. археол. некропол с трупоизгаряне: **pohanské ~ě** езически некропол с трупоизгаряне 3. кремационна пещ

žárovk|a, -y ж. електрическа крушка: **rozsvítit ~u** запала, свѣтна крушка; **vyměnit ~u** сменя крушка

žárovzdornost, žáruvzdornost, -i ж. огнеупорност, огнеустойчивост

žárovzdorn|ý, žáruvzdorn|ý, -á, -é огнеупорен, огнеустойчив: ~**ý materiál** огнеупорен материал; ~**á cihla, ocel, slitina** огнеупорна тухла, стомана, сплав

žas|nout, -nu нескв. изумявам се, смайвам се, удивлявам се, чуда се

žatv|a, -y ж. книж. жътва

žblunk, žbluňk междуум. цамбър! цоп! цап! шляп! пляс! (за предмет, падащ във вода)

žblunk|at, žbluňk|at, -ám нескв. цамбървам, цопвам (за предмет, падащ във вода)

ždib|ec, -ce, ždib|ek, -ku м. 1. късче, трохá, трохичка: ~**ec chleba** трохá хляб 2. щипка, щипчица

má ani ~ec rozumu експр. няма капка разум

ždibeč|ek, -ku м. умал. 1. късче, трохичка 2. щипчица

ždímačk|a, -y ж. машина за изцѣждане, за изстискване; изстисквачка: **odstředivá ~a** центрофуга; **ruční ~a** валик за изцѣждане; ~**a na prádlo** центрофуга за изцѣждане на пране

ždíman|í, -í ср. изстискване, изцѣждане (на мокри дрехи и под.)

ždímat, -ám нескв. 1. (со) изстисквам, изцѣждам (мокри дрехи и под.): ~**at prádlo, mokré šaty** изстисквам, изцѣждам пране, мокри дрехи 2. (со) експр. мацкам (нещо): ~**at v ruce kapesník, čepici** мацкам в ръка носна кърпа, шапка 3. (коho, со) прен. експр. експлоатирам, смуча, изсмуквам (някого, нещо): **kapitalista ~á dělníky** капиталистът експлоатира работниците 4. (со z коho) прен. експр. изтръгвам (нещо от някого): ~**at příznání z provinilce** изтръгвам признание от виновник

že I съюз че, да: **slíbil, ~ přijde** той обеща, че ще дойде; той обеща да дойде; **nevěřila, ~ se uzdraví** тя не вярваше, че ще оздравее; тя не вярваше да оздравее 2. в съчет. **tak/tolik..., ~** толкова..., че; **takový..., ~** такъв..., че: **byl tak překvapen, ~ oneměl** той бѣ толкова изненадан, че (чак) онемя, изгуби дар-слово; **tolik**

prosila, ~ jí nakonec vyhověli тя толкова много се моли, че те накрая отстъпиха пред молбите ѝ; **byla taková tma, ~ nebylo (ani) na krok vidět** бѣше такава тъмница/толкова тъмно, че дори и на една крачка не се виждаше 3. в съчет. **tím/рядко tak, že** като: **vyřešil problem tím, ~ odešel** той реши/разрешил проблема, като си тръгна 4. в съчет. **proto, ~** (заговá), че; защото, задето: **urazila se (proto), ~ ji nepozvali** тя се обиди, че не сá я покáнили/защото не я бяха покáнили 5. в съчет. **přes to/přesto, ~** въпреки че, макар че: **přišel přes to/přesto, ~ byl nemocen** той дойде, въпреки че бѣше болен

že II част. 1. нали: ~ **je to tak?** нали (това) е така? ~ **mi to sluší?** нали (това) ми подхожда, отива, прилича? **dnes je horko, ~ ?** днес е горещо, нали? **přijdeš odpoledne, ~?** ще дойдеш следобед, нали? 2. ще видиш; внимавай, че; гледай да не: ~ **spadneš!** ще видиш, че ще паднеш! ~ **to uhadnu!** ще видиш, че ще отгатна! ~ **dostaneš!** внимавай, гледай да не ядеш бой! 3. в съчет. **div, málem ~** едва не; насмáлко да: **div, málem ~ neupadl** той едва не падна; той щеше да падне; той насмáлко да падне 4. в съчет. ~ **by** да, че: ~ **by byl hloupý, to není** да е глупав, не е; ~ **by byla pilná, to se nedá říct** не може да се каже, че е старателна 5. защо ли: ~ **jsem tam (vůbec) chodil!** защо ли ми трябваше да ходя там (изобщо)! ~ **nejsem mladší!** защо не съм по-млад? 6. как: ~ **se nestydíš!** как не те е срам! ~ **se ti chce tam jít!** как ти се ходи там! 7. нима: ~ **by o tom nevěděl?** нима не е знаел за това? 8. дали, дали пък: ~ **to našel?** дали го е намѣрил? ~ **by to byl podvod?** дали пък това не е измама? 9. добре че; слава Богу; доживях (за ироничен отъеньк на изказването): ~ **konečně jde!** ирон. идваш ли най-после? добре, че идваш най-после! 10. казват, че (за преизказност на сказуемото): **já ~ bych to neuměl?** аз ли не съм знаел, умѣел това? **ta ~ je krásná?** тя ли била красива? **kolik ~ vás bylo?** колко казваш, че сте били? **kde ~ jsi byl?** къде казваш, че си бил, че си ходил?

žebern|í, -í рѣбрен: ~**í kost** рѣбрена кост

žebírk|o, -a ср. 1. умал. ребърце 2. готв. котлѣт, пържóла: **vepřové ~o** свинска пържóла

žebračk|ý, -á, -é прóсешки: ~**á možna** прóсешка торбá; ~**ý život** експр. бѣден, жалък, мизѣрен живòт

přívěstník|a, -y ж. прóсешка тояга, обеднѣя съвсѣм; **přívěst někoho na ~ou hůl** докарáм някого до прóсешка тояга

žebračenka, -у ж. *остар.* пейор. документ за получаване на помощ при безработица

žebračka, -у ж. просякиня

žebraák, -ka м. 1. просьяк: **otrhaný ~k** дрипав просьяк; **dát ~kovi almužnu** дам милостиня на просьяк

то на младини мързелува, на старини просьи
2. *експр.* много беден човек, бедняк: **přišel o všechno a je z něho ~k** той загуби всичко и сегà няма нищо, сегà е просьяк, бедняк

žebrať, -ám *несв.* 1. просья, ходя по просья: **~at dům od domu** просья от къща на къща; **~at almužnu** просья милостиня; **~at o kousek chleba** просья парчè хляб; **~at na chodcích peníze** просья пари от минувачите 2. (*о со; на ком*) *експр.* просья, дотегливо мòля (*някого за нещо*): **~at o práci** мòля за работа; **~at hubičku** мòля за целувка; **~al na otci, aby ho vzal s sebou** мòлеше баща си да го вземе със себе си
žebravý, -á, -é просьец: **~ý tulák** просьец скитник; **~ý mnich** просьец монах

žebrař, -ra ср. 1. ребрò: **zlomenina ~er** счупване на ребрата; **rýpnout někoho do ~er** рьгна някого по ребрата
2. *готв.* месò между ребрата: **uzené ~ro** пушено ребрò
3. *бот. зоол.* жылка (*на лист, на крило на насекомо и под.*) 4. *архитект.* ребрò на свòд, нервòра: **~ra gotické klenby** ребра на готически свòд 5. укрепващ елемент на конструкция: **~ro lodí** напрèчно ребрò на корабен скелет, шпанхòут; **~ro letadla** ребрò; чást от нервòра, скелет за крилè на самолèt 6. предмет, който напомня ребрò: **~ra ústředního topení** ребра, глйдери на радиатор за парно отопление

žebroit, -ím *несв.* (*о со, на ком со*) *експр.* врѣнкам, дотегливо мòля (*някого за нещо*), мрѣнкам (*за нещо*), просья (*от някого нещо*): **~it o slitování** мòля за милост; **~il na matce (aby mu dala) peníze** той врѣнкаше майка си за пари
žebrově нар. *експр.* досадно, настойчиво мòлешо; умолително, умоляващо: **mluvit ~** говоря умолително

žebrovivý, -á, -é *експр.* досадно, настойчиво мòлеш; умолителен, просьец; **~ý hlas** мòлеш глас; **~ý dopis** умолително писмò

žebrotja, -у ж. 1. просья: **živit se ~ou** препитавам се по просья 2. *остар. експр.* бедност, мизèрия, нищета 3. *сббир.* сиромàси, беднòта, сббирщина

žebroví, -í ср. *сббир.* 1. ребра, нервòра, шпанхòут: **~í gotické klenby** *архитект.* ребра на готически свòд 2. *биол.* жылки, нервация: **~í listů** *бот.* жылки на листà

žebrový, -á, -é *спец.* 1. ребрен; който се отнася до ребрò: **~á klenba** *архитект.* кръстат свòд

2. който елементи напомнят ребра: **~á trubka** *техн.* гофрирана трьба

žebříček, -ku м. 1. *умал.* стълбичка 2. класация, класификационен списък: **fotbalový ~ek** класация на футболни отбори; **dostat se, vypracovat se, vyšvihnout se na vyšší stupeň společenského ~ku** издигна се на по-висòко стъпало в общèствената стълбичка, йерархия; **postoupit na společenském ~ku** напрèдна в общèствената йерархия; **stát na nejvyšším stupni společenského ~ku** стоя на най-висòкото стъпало на общèствената пирамида

žebřík, -u м. стълба: **provazový ~** вьжена стълба; **požární ~** пожарникарска стълба; **lodní ~** мор. трап; **dvojitý ~** двòйна стълба; **lézt, šplhat po ~u** катèря се по стълба

žebřílna, -ny ж. 1. ритла от прѣти 2. **žebřílny**, -n *само мн. спорт.* шведска стена

žebříniák, -u м. колà, каруца с ритли от прѣти
žebřinový, -á, -é *само в съчет.* **~ý vůz** колà, каруца с ритли от прѣти

žeh, -u м. кремация, изгàряне на трòпове: **pohřeb ~em** кремация

žehlení, -í ср. глãдене

žehlicí, -í, -í глãдilen; който се отнася до глãдене: **~í prkno** дьска за глãдене; **~í stroj** машина за глãдене

žehlička, -у ж. ютия: **elektrická ~a** електрическа ютия

žehlír, -a, -у ж. глãдãчица

žehlíř, -e м. глãдãч

žehlířka, -у ж. глãдãчка

žehlít, -ím *несв.* 1. (-; *со*) глãдя (-; *нещо*): **~it prádlo** глãдя пранè, бельò 2. (*со; кому со и коho*) *разг. експр.* урèждам, изглãждам (*нещо пред някого*): **~it si to u šéfa** лаская началника си, подмãзвам се на началника си

žehn, -ám *несв.* 1. (*кому, чему; коho, со*) *рел.* благослãвам (*някого, нещо*): **kněz ~al věřícím** свещеникът благослãвяше вьрващите; **~at křížem** благослãвам с кръстен знак, прекръствам; **bůh vám ~ej!** Бòг да ви благослови! 2. (*кому, чему*) *книж.* благодаря, благослãвам (*някого, нещо за нещо*): **~at někomu za pomoc** благослãвам, благодаря на някого за помощта; **~at osudu** благослãвам, благодаря на съдбата

žehn, -ám *несв.* 1. (*křížem*) кръста се 2. (*s kým, s čím*) *остар.* сбогúвам се, раздèлям се (*с някого, с нещо*): **~at se s milou** сбогúвам се с любимата; **~at se navždy s domovem** раздèлям се завинаги с рòдния дòм

žehr|at, -ám *несв. (na koho, na co) книж.* недо-
вълствам, оплаквам се (*от някого, от нещo*),
роптãя (*против някого, против нещo*): **~at**
na pány недовълствам от господарите; **~at**
na svúj osud оплаквам се от съдбата си
žejdlík, -u *м.* 1. старã мãрка за тещности (0,35 –
0,48 л) 2. сãд с такãв обем
želatin|a [-ty-/tý-], -y *ж.* желатин
želatinov|ý [-ty-/tý-], -á, -é *спец.* желатинен,
желатинов
žel, žel bohu *част. книж.* за жãлост, за съжа-
лениe: **nemohu vám ~ vyhovět** за съжалениe
не мoга да удовлетвориã молбãта ви
želé *нескл. ср.* желé
žel|et, -ím, 3.мн. -ejí|-í *несв. (koho, čeho; koho,
co) книж.* 1. мãчно ми e (*за някого, за нещo*);
съжалãвам, скърбã (*за някого, за нещo*): **~et**
svých slov съжалãвам за думите си ♦ **cooč**
nevidí, to srdce ne~í коeто не виждаш, не жã-
лиш; сърцeто не жãли за товã, коeто очите не
виждãт 2. жãля, оплаквам (*някого, нещo*): **~et**
zemřelých rodičů жãля, оплаквам починалите
си родители
železár|na, -ny *ж., често мн.* **železár|ny, -en**
металургичен завод
železárensk|ý, -á, -é металургичен: **~ý dělník** ра-
бoтник металург; **~ý podnik** металургично
предприятие
železář, -e *м.* 1. *остар.* сoбственик на металур-
гичен завод 2. *остар.* сoбственик на желе-
зãрски магазин 3. металург 4. арматурист
železářsk|ý, -á, -é железãрски: **~ý obchod** же-
лезãрски магазин; **~é zboží** железãрия, желе-
зãрски стoки
železářstv|í, -í *ср.* железãрски магазин, желе-
зãрия: **nakupovat v ~í** пазãрувам в железãр-
ски магазин
železit|ý, -á, -é 1. сãдържãщ желãзо: **~á půda,**
voda пoчва, водã, сãдържãща желãзо; богãта
на желãзо 2. *хим.* тривалентно сãединениe на
желãзoгo: **kysličník ~ý** двужелãзен триoкис,
триoксид
železnák, -u *м. разг.* желãзен сãд, желãзна тeн-
джерã
železnat|ý, -á, -é *хим.* двувалентно сãединениe
на желãзoгo: **kysličník ~ý** желãзен oкис, oксид
železnice, -e *ж.* желãзница
železničãř, -e *м.* желãзничãр
železničãřk|a, -y *ж.* желãзничãрка
železničãřsk|ý, -á, -é желãзничãрски: **~á unifor-
ma** желãзничãрска унифoрма
železničn|í, -í, -í желãзoпãтен (*сãкр. ж.п.*): **~í trať**
желãзoпãтна линия; **~í síť** желãзoпãтна мрe-
жã; **~í stanice** желãзoпãтна гãра; **~í uzel** желе-

зoпãтен вãзел; **~í doprava** желãзoпãтен тран-
спoрт; **~í most** желãзoпãтен мoст; **~í přejezd**
желãзoпãтен прeлез; **~í neštěstí** желãзoпãтна
злoпoлýкã, кãтãстрoфã
železnorudný *вж.* **železorudný**
železn|ý, -á, -é 1. желãзен; кoйтo се oтнãся до
желãзо: **~á ruda** желãзна рýдã; **~á doba** *ар-
хеол.* желãзна eпoxã 2. желãзен, изрãбoтен oт
желãзо: **~ý plech** желãзна лãмãрия; **~á tyč**
желãзен прãт; **~á opona** *прен. публ.* желãзна
мãж ♦ **~ý** *прирoдã* 3. желãзен, нãпoмнãщ желãзо: **~é**
svaly желãзни мýскули; **vládnout ~ou rukou**
упрãвлявам с желãзна рãкã; **~á kázeň** желãзна
дисциплинã; **~é zdraví** желãзно здраве; **~é ner-
vy** желãзни нeрви; **~á logika** желãзна лoгика
♦ **~ý** *прирoдã*
želez|o, -a *ср.* 1. *хим.* желãзо (Fe): **surové ~o** чутýн;
čisté ~o чистo желãзо; **meteorické ~o** метеo-
ритно желãзо; **kujné ~o** кoвкo желãзо; **slitiny**
~a желãзни сплãви; **tavit ~o** разтãпям, топã,
сoпãжã ♦ **~ý** *прирoдã*
~o твãрд, здрав, тeжãк кãтo желãзо; **člověk**
(jako) ze ~a чoвeк (кãтo) oт желãзо; **kuj ~o,**
dokud je žhavé *пoгoвoрка* желãзoгo се кoвe,
дoкãтo e гoрeщo 2. издeлия oт желãзо, желе-
зãрия: **vrata pobitá ~em** врãтã, пoртã oбкoвãнã
с желãзо; **sklad ~a** склãд зã желãзо; **staré ~o**
сãжã ♦ **~ý** *прирoдã*
рични сурoвини сãм, не стãвам зã нищo, не
пoтрeбeн сãм, зã бoклýкã сãм; **mít peněz jako**
~ експр. червив сãм oт пãри 3. *само мн.* **že-
lez|a, želez** *книж.* вериги, oкoви: **vsadit,**
uvrhnout, dát do ~a oкoвã вãв вериги; **odvléci**
v ~ech oтвeдã вãв вериги 4. *само мн.* **želez|a,**
želez желãзен капãн зã дивeч: **nalícit ~a na**
škodnou пoстãвã капãн зã врeдeн дивeч; **lapit**
lišku do ~a ~улoвã, хвãнã лисицã в капãн; **chytit**
se do ~a пoпãднã, хвãнã се в капãн
železobeton, -u *м. стрoит.* железoбетoн: **most**
z ~u железoбетoнен мoст
železobetonãř, -e *м.* бeтoнджия
železobetonãřsk|ý, -á, -é бeтoнджийски: **~é práce**
бeтoнджийски рãбoти
železobetonov|ý, -á, -é железoбетoнен
železorudn|ý, železnorudn|ý, -á, -é желãзoнoрý-
дeн: **~é doly** желãзни рýдници, мини
želíz|ko, -ka *ср.* 1. *остар.* чãст oт ютия, кoятo се
нãмãвã ♦ **~ý** *прирoдã*
нã двã стoлã, зãлãгãм нã двe кãрти 2. *само*
мн. **želíz|ka, -ek** *разг.* бeлeзници
~ý *прирoдã*
jako ~a влãчã се, пãлзã кãтo кoстeнýркã
želv|í, -í, -í кoйтo се oтнãся до кoстeнýркã: **~í vejce**

яйцѣ от костенурка; **~í polévka** сѹпа от костенурка
želvičk|a, -y ж. умал. костенурчица
želvovin|a, -y ж. кòст от костенурка (като материал): **hřeben ze ~y** грѣбен от (черупка на) костенурка
žem|e, -e ж. хлѣбче, кѣфличка: **~e se šunkou** хлѣбче с шунка
žemličk|a, -y ж. умал. хлѣбче
žemlovk|a, -y ж. 1. готв. сладкиш от кѣфли с ябълки или извара 2. франзѣла: **~a na chlebičky** франзѣла за сандвичи
žeň, žně ж. 1. обикн. мн. **žně, žní** жѣтва: **nastaly žně** дойдѣ, настана жѣтва; **bylo to přede žněmi, o žních** това бѣше преди жѣтва, по жѣтва; **krvavá žeň války** прен. книж. кървавата жѣтва на войната 2. книж. рекòлта, продѹкция, резултат (от някаква дейност): **vědecká, umělecká žeň** научна, художествена продѹкция
žen|a, -y ж. 1. женà: **mladá, vdaná, zaměstnaná** ~a млàда, омѣжена, работеща женà; **těhotná** ~a брѣменна женà; **Mezinárodní den ~** международен ден
žena вила, самодѣва, фѣя; **lehká ~a** лѣка женà 2. омѣжена женà: **~y a dívky** жени и девòйки 3. съпруга: **vzal si ji za ~u** той я взѣ за женà; **jeho první ~a zemřela** пѣрвата му женà почина; **mít věrnou ~u** има м вярна съпруга
ženáč, -e м. разг. експр. жѣнен мѣж
ženat|ý, -á, -é жѣнен, семѣен: **svobodní i ~í muži** ергѣни и семѣини мѣжѣ; **byl dvakrát ~** той двà пѣти се жѣни/се е жѣнил
ženěň|í, -í ср. жѣнене, женѣтба
ženich, -a м. 1. жених: **šťasný ~** щастлив жених; **žena** докарал се е като младожѣнец, като за свàтба 2. поклонник, ухажòр, кандидат (за женѣтба): **má mnoho ~ů** има много кандидàти
ženijn|í [-пу-], -í, -í воен. инженерен, пионерен, сапòрен: **~í vojsko** инженерни войски; **~í rota** инженерна, сапòрна рòта; **~í průzkum** инженерно разузнаване
ženist|a [-пу-], -y м. воен. пионер, сапòр
žen|it, -ím неск. (кого – вин.) жѣня (някого): **~it syna** жѣня синà си
žen|it se, -ím se неск. (s kým) жѣня се (за някого): **~it se s mladou dívkou** жѣня се за млàдо момичѣ
ženo лòшо врѣме
ženit|ba, -y ж. книж. женѣтба: **pomýšlet na ~u** мѣсля за женѣтба
žensk|á, -é ж. разг. женà: **mladá, hezká, chytrá, slušná** ~á млàда, хубава, умна, порядѣчна жѣно
~á любопитен е като женà

ženskost, -i ж. жѣнственост: **kouzlo ~i** очарованието, магията на жѣнствеността
žensk|ý, -á, -é 1. жѣнски: **~é pohlaví** жѣнски пол; **~ý hlas** жѣнски глас; **~ý sbor** муз. жѣнски, дамски хòр; **~á emancipace** еманципация на женѣтите; **~é nemoci** жѣнски бòлести; гинеколòгични заболявания; **~é lékařství** гинеколòгия; **~ý rod** език. жѣнски рòд; **~ý rým** лит. жѣнска рѣма 2. кòйто е присѣщ на женѣте, жѣнствен: **~ý instinkt** жѣнски инстинкт; **~ý půvab** жѣнски чàр; **~á zvědavost** жѣнско любопитство; **nemá v sobě nic ~ého** нѣма в себѣ си нищо жѣнствено; у неѣ нѣма нищо жѣнствено
žensky нар. жѣнствено: **~ formovaná postava** жѣнствено офòрмѣна фѣгура; **chovat se ~** дѣржà се като женà, жѣнствено
ženstv|í, -í ср. жѣнственост: **být v rozkvětu ~í** в разцвѣта на жѣнствеността сѣм; **zachovat si půvab ~í** запàзя си чàра на жѣнствеността
ženštin|a, -y ж. пейòр. женà, женище: **lehká, prodejná** ~ лѣка, продажна женà
žentour, -u м. остар. устрòйство за задвижване на земеделски оръдия с впрѣгнати живòтни
ženušk|a, -y ж. умал. женичка
žer|d', -dí/-dě ж. дѣлѣг прѣт, върлина, мàчта, лòст: **spustit prapor na půl ~di** сваля знамето наполовина; **bradla o nestejně výšce ~di** спорт. смѣсена ùспоредка; **~d' hrazdy** лòст на висилка
žernov, -u м. остар. воденѣчен камѣк
žert, -u м. шегà: **nevinný ~** невинна, безобидна шегà; **nutit se do ~u** принудено се шегѹвам; **neznámí ugražovali ~a** неznámí ~a
~ním (žádné) ~y прен. с неò шегà не бѣва; **s tím nejsou (žádné) ~y** с това шегà не бѣва; **zde přestávají všechny ~y** тук нѣма мѣсто за шегà; **~y stranou** шегàта настранà; **obrátit všechno v ~** обѣрна всѣчко на шегà; **dělat si, tropit si z někoho, z něčeho ~y** правя си шегѣ, шегѹвам се с някого, с нѐщо
žertem нар. на шегà, шеговѣто: **pohrozit ~ dítěti** закарà се шеговѣто на детѣ
žert|a м. шеговѣтница
~a ~ груба, дебелàшка шегà
žert|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (-; s kým) шегѹвам се (-; с някого): **rád ~uje** тòй обѣча да се шегѹва; **~ovat s děvčaty** флиртѹвам с момичѣта
~ovat неск. 2. (s čím) отнàсям се лекомѣслено (кѣм нѐщо); играя си (с нѐщо): **se zdravím, s nemocí ne~uj!** не си играй сѣ здравѣто, с болестта
žertovně нар. шеговѣто
žertovnost, -i ж. шеговѣтост
žertovn|ý, -á, -é весел, смѣшен, шеговѣт: **~á**

příhoda вѣсела, смѣшна слўчка; **mluvit ~ým tónem** говѡря с вѣсел, шеговит тѡн; **~ý člověk** вѣсел човѣк; шегобйец, шегоджия
žertv|a, -у ж. книж. жѣртва, жертвоприношѣние
žervé нескл. ср. млѣчнокисело сйрене
žerzej, -е м. текст. жарсѣ
žerzejov|ý, -á, -é жарсѣн; кѡйто се отнася до жарсѣ: **~é šaty** рѡкля от жарсѣ
žest|ě, -fů м. само мн. муз. мѣдни дўхови инструментѣ
žestřov|ý, -á, -é само в съчет. **~é nástroje** муз. мѣдни дўхови инструменти
žet нескл. ср. наименование на буквама **ž**
žeton, -u м. жетѡн за игра: **vsadit ~e** залѡжа жетѡн
žezl|o, -a ср. жѣзъл: **královské ~o** крálски жѣзъл
žezulk|a, -у ж. остар. кукувица: **volání ~u** кукане на кукувица
žhář, -e м. подпалвач: **dopadnout ~e** заловя подпалвач; **váleční ~i** прен. публ. пейор. подпалвачи на война
žhářk|a, -у ж. подпалвачка
žhářsk|ý, -á, -é подпалвачески
žhářstv|í, -í ср. подпалвачество
žhavě нар. 1. горѣщо: **~ rudý** нажежѣн до червѣно 2. прен. стра̀тно: **~ políbit** стра̀тно целўна
žhaven|í, -í ср. нажежаване, нагорещяване, на светляване; **~í katody (elektronky)** загряване на катѡда (на електрѡнна лампа)
žhavic|í, -í, -í физ. электр. нажежаем; кѡйто е предназначен за нажежаване: **~í vlákno** нажежаема жйчка
žhav|it, -ím нескв. (со) нагорещявам, нажежавам (нещо) до червѣно
žhav|it se, -ím se нескв. нагорещявам се, нажежавам се до червѣно
žhavost, -i ж. нажеженѡст, нагрятѡст до червѣно, насветлѣнѡст
žhav|ý, -á, -é 1. нажежѣн: **~é železo** нажежѣно жельзо; **~á kamna** нажежѣна до червѣно пѣчка: **~é uhlí** горѣщи жельзени **kouř**
železo, dokud je **~é** жельзѡто се ковѣ, докато е горѣщо; **být, sedět jako na ~ém uhlí** седя като на вўглени, като на трўни сѣм 2. жарўк, палещ: **~é sluneční paprsky** палещи слўнчеви лўчи; **~ý letní den** жарўк лѣтен ден; **~ý jih** горѣщ юг 3. прен. горѣщ, пламенен, стра̀тен: **~á touha po poznání** горѣщ копнѣж за знания; **~ý polibek** горѣща, пламенна, стра̀тна целўвка 4. (do čeho) разг. експр. вѡдушевѣн (от нещо, за нещо), увлѣчен (в нещо): **je do práce celý ~ý** стра̀тно се увлїча в работата
žhn|out, -u нескв. горя, пāля, пламтā; излўчвам топлина, жār; нажежѣн сѣм: **vlákno žárovky ~e** жйчката на електрїческата крўшка е на-

жежѣна; **slunce ~e** слўнцѣто припїча, пламтā, жārи; **dítě ~e** детѣто горї, йма висѡка температура; **čelo mu v hořeče ~e** чѣлѡто му горї от трѣска, от висѡка температура

žhouc|í, -í, -í 1. нажежѣн, горящ, запāлен: **~í uhlí** горящи вўглища 2. жарўк, палещ: **~í slunce** жарўко, палещо слўнце 3. прен. горѣщ, пламенен, стра̀тен: **~í cit** пламенно чўство

Žid, -a м. 1. еврѣин 2. **žid**, -a рел. израилтянин, последовател на юдаизма: **pravověrný ~** правѡверен израилтянин; **pokřtěný ~** покрўстен **еврѣин**

židl|e, -e ж. стол: **kuchyňská ~e** кўхненски стѡл; **houpací ~e** люлѣещ се стѡл; **otáčecí ~e** въртāщ се стѡл; **zahradní ~e** градински стѡл; **nabíd-nout někomu ~i** предлѡжа на някого стѡл; **sednout si na ~i** сѣдна на стѡл; **přistřícit ~i ke stolu ~i**

dvou ~ích седя на два стѡла

židličk|a, -у ж. умал. стѡлче: **dětská ~a** дѣтско стѡлче

Židovk|a, -у ж. 1. еврѣйка 2. **židovk|a**, -у рел. израилтянка

Židovsk|ý, -á, -é еврѣйски: **~ý národ** еврѣйски народ; **~é písmo** еврѣйско писмѡ; **~é naboženství, vyznání** израилтянска религия, вероизповѣдание; **~á synagoga** еврѣйска синагѡга; **~í škola**

~é škole мнѡго е шумно, тўк е цѣла хāvра

žihadl|o, -a ср. жйло на насекомѡ: **včelí, vosí ~o** жйло на пчелā, на осā; **bodnout ~em, dát ~o**

~ím jazyk jako ~o ймам ѡстър езїк; **kluk je jako ~o a)** момчѣто е като шйло; момчѣто е пўргаво, чеврўсто, пāлаво, немїрно б) момчѣто е остроумно, находчиво е

žihán|í, -í ср. техн. 1. нагорещяване, нажежаване, закаляване 2. обгаряне

žihan|ý, -á, -é кѡйто е на йвици: **~á tygří kůže** пўстра тїгрова кѡжа; **~ý pulovr** райран пулѡвер

žih|at, -ám нескв. (со) 1. обгарям (нещо) 2. техн. нагрявам, нагорещявам, нажежавам, калявам (нещо)

žil|a, -у ж. 1. вѣна, крўвѡносен сѣд: **naběhlé ~y** отѣкли, подўти вѣни; **křečové ~y** мед. разширѣни вѣни; **podřezat si ~y** прерѣжа си вѣни

~ím на някого б) експр. взѣма на някого парїте, обрўндзам някого; в **~ách/žilách mu stydne krev** експр. крўвтā му замрўзва в жйлите; **pozor, ať se tí nezkrátí ~y** експр. внимāвай да не тї се скўсат жйлите (от работа); **mít básnickou ~u** разг. ймам поетїчна жйлка 2. геол.

жила: **rudná ~a** рўдна жи́ла; **stříbrná ~a** срѣбърна жи́ла
žiletka, -y ж. нѡжче за брѣснене, за самобрѣсначка
žilk|a, -y ж. умал. **1.** жи́лка, вѣничка, крѣвонѡсен сѣд: **praskla mu ~a** спўка му се вѣна
 ♦ **hřivní** ж. арва мрѣжа
 врѣ, кипѣ **2. бот. зоол.** жи́лка (на лист, на крило на насекомо и под.)
žilkován|í, -í ср. систѣма от жи́лки: **~í listu** бот. жи́лкуване, нерватура на лист: **~í křídél hmyzu** зоол. мрѣжа от жи́лки в крилѣте на насекомо; **~í ruky** анат. мрѣжа от линии на рѣката; **~í mramoru** мрѣжа от жи́лки, шарки в мрамор
žilkovan|ý, **žilkovat|ý**, -á, -é кѡйто е на жи́лки; мрѣжест
žilnat|ý, -á, -é жи́лест: **~á ruka** жи́леста рѣка
žiln|í, -í, -í, **žiln|ý**, -á, -é **1. анат.** венѡзен: **~í krev** венѡзна крѣв; **~é krvácení** венѡзен крѣвоизлив
2. геол. жи́лен: **~á hornina** жи́лна порѡда
žinčic|e, -e ж. преварѣна сурѡватка от ѡвче мляко
žin|ě, -ě ж. кѡнски кѡсѣм (от *грива*, от *опашка*)
 ♦ **žinčička** ж. кѡнски кѡсѣм
žíněnk|a, -y ж. **1.** дюшѣк от кѡнски кѡсми **2. спорт.** тепѣх: **zápasnická ~a** тепѣх за борба
žíněnj|ý, -á, -é кѡйто е направен от кѡнски кѡсми (от *грива* или *опашка*): **~á matrace** дюшѣк от кѡнски кѡсми; **~ý smyčec** муз. лѣк от кѡнски кѡсми (от *опашка*); **~é roucho** рел. остар. власеница
žit|e ж. лаворѣние ♦ **žití** ж. живѡт
živá ~a митол. ви́ла, самодѣва, фѣя; **vodní ~a** митол. русалка
žínk|a II, -y ж. изтривалка, трѣвка, кесѣ, кесѣя за миене
žír, -u м. сел. стоп. угояване: **chov dobytka na plemeno i na ~** отглѣждане на добѣтък за разплѡд и за угояване
žiraf|a, -y ж. зоол. жи́раф(а) (*Giraffa camelopardalis*)
žiraf|í, -í, -í кѡйто се отнася до жи́раф(а)
žiravín|a, -y ж. разяждащо вещѣство
žirav|ý, -á, -é **1.** разяждащ: **~ý louh** разяждаща лўга **2. прен. експр.** лют, ѡстър: **~á žizeň** ѡстра жажда; **~á ironie, satira** ѡстра, хаплива ирония, сатира
žírnost, -i ж. книж. плодорѡдност
žírnl|ý, -á, -é **1.** тлѣст, плодорѡден: **~á půda** тлѣста, плодорѡдна пѡчва **2. тўчен:** **~á tráva** тўчна трѣва; **~é pastviny** тўчни пѡсища
žir|o, -a ср. фин. жи́ро (прехвѣрляне полицѡ на друго лице через подпис на гърба)

žít I, žiji/разг. žiju нескв. **1.** живѣя, жи́в сѣм: **raněný ještě žije** ранѣният е ѡще жи́в; **nebude duh** ж. ѡсѣнѣло живѣе ♦ **~á žije!** да живѣе! **2. (z čeho, na co, za co)** живѣя, преживявам, прехрѡнвам се (от нецо, с нецо): **~ jen z platu** живѣя сѡмо от заплѡтата си; **~ jen z jídla** живѣя сѡмо от жидѣла
 ♦ **~ dne na den** живѣя дѣн за дѣн; **~ z ruky do úst** каквѡто изчўкам, изпўкам **3. (jak; čím)** живѣя, изживявам живѡта си (някак): **bezstarostně ~** живѣя безгрѣжно; **~ vlastním životem** живѣя живѡта си по свѡдему; **~ jako jedna rodina** сѡмо мн. живѣем заедно като едно семѣйство; **nežil nadarmo** тѡй не жи́вѣя напрѡзно, не ѣ жи́вѣял напрѡзно; **~ ve strachu, v naději** живѣя в страх, с надежда; **~ pod dojmem, že...** живѣя свѣдѣнѣе ♦ **~ rokem k roku** мѡже да се живѣе постѡрому; **~ nad poměry** простѣрам се нѣ според чѣргата си; **~ při zemi** живѣя скрѡмно, сирѡмѡшки; едѡ свѣрзвам двѡта края; **~ na velké noze** живѣя наширѡко, на ширѡка нѡга; **~ jako kůl v plotě** живѣя като кукувица, свѣсѣм сѡм, самѡтен; **~ s někým na hromádce** разг. живѣя с някого без браќ; **~ si** живѡт си живѣя; добрѣ си живѣя **4. (kde)** живѣя, пребивавам (някъде), обитѡвам (нецо): **~ ve městě, na vesnici** живѣя в град, на сѣло; **rodiče žili u své dcery** рѡдителите живѣеха при дѡщѣрѣ си; **manželé žili odděleně** свѣрзўзите живѣеха ѡдѣлно **5. (komu, čemu; pro koho, pro co; v kot, v čem)** живѣя (за някого, за нецо); в някого, в нецо; чрез някого, чрез нецо): **~ jen dětem** остар. живѣя сѡмо за децѡта си, чрез децѡта си; **~ jen pro děti, v dětech** живѣя сѡмо за децѡта си, чрез децѡта си; **~ svému povolání** остар. живѣя сѡмо в рѡботата си, за рѡботата си **6. (co)** преживявам, изживявам (нецо): **dnes žijeme jakýsi přelom** днѣс, сегѡ преживяваме своеобразен прѣлѡм **7.** същѣствўвам, има ме, жи́в сѣм: **vzpomínka na něho ještě žije** спѡменѣт за нѣго е ѡще жи́в **8. безл. žije se (komu jak) (някой)** живѣе (някак): **~ se nám dobře** живѣем добрѣ
žít II, žnout, žnu нескв. (-; со; со čím) **1.** жѣна (-; нецо; нецо с нецо) **2.** кося (-; нецо; нецо с нецо): **~ trávu (srpem)** кося трѣва (сѣс сѣрп); **~ louku (kosou)** кося ливѡда (с косѡ)
žit|í, -í ср. книж. живѡт, житиѣ
žitn|á, -é ж. жи́тна ракия, ракия от рѣж
žitništ|ě, -ě ср. рѣжена нѣва
žitn|ý, -á, -é рѣжен: **~ý klas, chléb** рѣжен клѡс, хлѡб; **~é pole** рѣжена нѣва; **~á mouka** рѣжено брашно; **~á káva** рѣжено кафѣ-замѣстител; **~á kořalka** ракия от рѣж, рѣжена ракия

flintu do ~a *експр.* вдигам ръце пред трудностите, отказвам се от по-нататъшна борба, предавам се; **byl bit jako ~o** смъкнаха, съдръха му кожата от бой

živáček, -ka *м. експр. само в съчет.* **není (ani) ~ka** няма жива душа; **~ka nepotkáš** няма да срещнеш жива душа; (**nespatřil**) **nikde ani ~ka** (той не видя) никъде жива душа

živě *нар.* **1.** живо (*противопол.* на мъртво): **~narozené děti** живородени деца **2.** живо, образно, картинно: **~si někoho, něco představit** живо си представям някого, нещо; **~vyprávět** разказвам живо, цветисто **3.** живо, силно, твърде много: **~se zajímat o něco** интересувам се живо от нещо

živ|ec, -ce *м. минер.* фелдшпат

živ|el, -lu *м. 1.* стихия: **zápas člověka s ~ly** борба на човека със стихияте; **rozpoutané (přírodní) ~ly** бушувачи (природни) сили; **zhoubný ~el** пагубна, гибелна, унищожителна стихия

♦ хията си **2.** елемент: **slovanský ~el v Evropě** славянски елемент в Европа; **pronikání českého ~lu do pohraničí** проникване на чешкия елемент в пограничните области; **malo-buržoazní ~el** дребнобуржоазен елемент; **nepřátelské, podvrtné ~ly** неприятелски, вражески, подривни елементи; **nekalé ~ly** съмнителни елементи; **reakční ~ly** реакционни елементи

živelně *нар.* стихийно, неудържимо: **~veselý** неукротимо весел; **~se vyvíjet** стихийно се развивам

živelní, -í, -í стихийен: **~í pohroma** стихийно бедствие; **~í pojištění** застраховка против стихийно бедствие

živelnost, -i *ж.* стихийност

živelný, -á, -é **1.** стихийен, неудържим, неукротим, вихрен, стремителен, устремен: **~á síla ohně** стихията на огъня **2.** стихийен, безсистемен, безразборен, неорганизиран, спонтанен: **~é hnutí** стихийно, неорганизирано движение; **~ý odpor** стихийна, неорганизирана съпротива; **~ý vývoj** стихийно, спонтанно развитие; **~á stávka** спонтанна, стихийна, неорганизирана стачка; **~á radost** спонтанна, бурна радост; **~ý člověk** стихийна, импулсивна натура

živice, -e *ж. геол.* битум, асфалт

živičný, -á, -é **1.** битумен, асфалтов: **~á vozovka** *техн.* асфалтова настилка **2. геол.** битуминозен: **~á hornina** битуминозна скала; **~é uhlí** битуминозни въглища

živin|a, -y *ж.* хранително вещество: **rostlinné,**

živočišné ~y хранителни вещества от растителен, от животински произход

živio [-i]o] *междум.* да живее!

živ|it, -ím *несв. 1.* (*koho – вин.*) храня (*някого*): **~it dítě (podle lékařské rady)** храня дете (съгласно съвета на лекаря) **2. (*koho – вин.*) прехранвам, издържам, поддържам (*някого*): **~it rodinu** издържам семейство ♦ **živ|it****

tít než ~it той е голям гладник; той много яде; по-лесно е да го обличаш, отколкото да го храниш **3.** (*koho, co*) *книж.* храня, насърчавам, подбуждам, поддържам (*някого, нещо*): **~it v sobě naději** храня надежда; **~it někoho sliby, nadějemi** храня някого с обещания, с надежди

živ|it se, -ím se *несв. 1.* (*čím*) храня се: **~it se masem, rostlinnou stravou** храня се с месо, с растителна храна; **~í se celý den** *експр.* по цял ден яде **2.** (*čím; z čeho*) изкарвам прехраната си (*с нещо*), занимавам се (*с нещо*), живея (*от нещо*): **~it se vlastní prací** изкарвам прехраната с труда си, издържам се сам; **~it se obchodem** занимавам се с търговия; **~it se žebrotou** занимавам се с просия; живея от просия; **~it se z úspor** живея от спестяванията си; **~it se poctivě** изкарвам честно прехраната си; **~it se na cizí účet** живея на чужд гръб, за чужда сметка

živitel, -e *м.* лице, което прехранва, изхранва (*някого*): **~ rodiny** лице, което изхранва, издържа семейство

živitelk|a, -y *ж.* жена, която изхранва, издържа (*някого*)

živnobank|a, -y *ж. разг.* „Живнобанка“ (*стопанска банка за отпускане на кредити на дребни предприемачи, търговци, производители и под.*)

živnost, -i *ж. 1. адм. юрид.* (самостоятелна, частна) стопанска дейност; дребен бизнес, дребно предприемачество, дребно производство, дребна търговия *и под.*: **rozlišujeme různé typy ~í** различаваме разни видове частна стопанска дейност, разни видове дребен бизнес; **provozovat** ~ занимавам се със собствен дребен бизнес; имам собствен дребен бизнес **2.** еднолична фирма (производствена, занаятчийска, търговска *и под.*); (самостоятелно, частно) малко предприятие; малък търговски обект *и под.*: **otevřít si, zařídít si vlastní** ~ открива еднолична фирма; открива, отваря собствено малко предприятие; **zrušit** ~ закрива еднолична фирма; закрива, затворя собствено малко предприятие **3. истор.** поминък; дребно занаятчийство, дребно предприемачество, дребно

производство, дрѣбна търговия *и под.*: **jeho předkové provozovali krejčovskou** ~ поминък на предшествениците му е бил шивашкият занаят; дедите му са се занимавали с шивачество **4. истор.** (собствено) малко занаятчийско предприятие; работилница, дюкян, гостилница *и под.*: **dědeček měl hostinskou** ~ дядо ми е имал собствена гостилница

živnosták, -u м. разг. 1. патент (*за търговия, за занаят, за производство и под.*): **podnikat na** ~ изкарал съм си, извадил съм си патент и се занимавам със самостоятелна стопанска дейност, със собствен дрѣбен бизнес **2. истор.** майсторско свидетелство

živnostenský, -á, -é 1. който се отнася до (самостоятелна, частна) стопанска дейност, до дрѣбен бизнес или до дрѣбен бизнесмен, до дрѣбно предприемачество или до дрѣбен предприемач, до дрѣбно производство или до дрѣбен производител, до дрѣбна търговия или до дрѣбен търговец *и под.*: **~ý list a)** адм. юрид. патент (*за търговия, за занаят, за производство и под.*) **б)** истор. майсторско свидетелство; **~é podnikání** дрѣбно предприемачество, дрѣбна предприемаческа дейност; **~ý rejstřík** патентен регистър; **~ý úřad** патентна комисија; **~ý zákon** закон за (частната) стопанска дейност; **~á banka** „Живностенска банка“ (*стопанска банка за отпускане на кредити на дрѣбни предприемачи, търговци, производители и под.*) **2. истор.** който се отнася до поминък, до дрѣбно занаятчийство или до дрѣбен занаятчийя, до дрѣбно предприемачество или до дрѣбен предприемач, до дрѣбно производство или до дрѣбен производител, до дрѣбна търговия или до дрѣбен търговец *и под.*: **~ý stav** предприемаческо съсловие, съсловие на дрѣбните предприемачи

živnostnic(e), -e ж. 1. (самостоятелна, еднолична) дрѣбна бизнесдама, предприемачка, производителка, търговецка *и под.*: **samostatná** ~е дрѣбна, самостоятелна предприемачка, производителка, търговецка **2. истор.** (самостоятелна) дрѣбна занаятчийка, предприемачка, производителка, търговецка *и под.*

živnostnický, -á, -é 1. който се отнася до дрѣбен бизнесмен, предприемач, производител, търговец *и под.* **2. истор.** който се отнася до дрѣбен занаятчийя, предприемач, производител, търговец *и под.*

živnostnictv(o), -a ср. събир. 1. дрѣбни бизнесмени, предприемачи, производители, търговци *и под.* **2. истор.** предприемаческо съсловие, съсловие на дрѣбните предприемачи, търговци, производители, занаятчийи *и под.*

živnostník, -ka м. 1. (самостоятелен, едноличен) дрѣбен бизнесмен, предприемач, производител, търговец *и под.*: **drobný, samostatný** ~к дрѣбен, самостоятелен предприемач, производител, търговец; **podnikatelé a ~ci** едри и дрѣбни предприемачи; **nejhůře jsou na tom drobní ~ci** най-лошо е положението на дрѣбните предприемачи **2. истор.** (самостоятелен) дрѣбен занаятчийя, предприемач, производител, търговец *и под.*

živný, -á, -é хранителен: **~á půda a)** биол. хранителна среда, среда за развъждане на микроорганизми **б)** (*pro so*) прен. почва, благоприятна за развитието (*на нещo*)

živo нар. предикативно оживено, шумно: **na náměstí bylo** ~ на площада беше оживено, шумно

živobytí, -í ср. 1. препитание, прехрана, съществуване, поминък: **prostředky k ~í/na ~í** поминък, средства за прехрана, за съществуване; **vydělat si na ~í** изкарвам, заработвам си прехраната, препитанието; **shánět, hledat si ~í** търся си препитание, поминък; **nemít ani na ~í** нямам дори средства за прехрана, за съществуване; **starost o ~í** грижа за прехраната **2.** начин на живот, жизнено равнище: **pohodlné, lehké ~í** удобен, лек живот; **zajistit si dobré ~í až do smrti** осигуря си добър живот чак до смъртта си **3. разг.** хранителни продукти, провизии, продоволствие: **nakoupit ~í na celý týden** купя си провизии за цяла седмица

živočich, -a м. животно: **mořští, suchozemští ~ové** морски, сухоземни животни; **vyšší, nižší ~ové** висши, низши животни

živočišný, -á, -é 1. животински; който се отнася до животни: **~á soustava** зоол. систематика на животните; **~á buňka** биол. животинска клетка; **~á výroba** сел. стоп. животновъдство; **~é tuky** животински мазнини; **~ý škrob** животинска скорбяла, гликоген; **~é uhlí** активен, медицински въглен **2.** животински, присъщ на животните: **~á radost ze života** животинска жизнерадост

živočišstv(o), -a ср. събир. животни, фауна, животински свят

živorodost, -i ж. зоол. бот. вивипария

živorodlý, -á, -é 1. зоол. вивипарен, живораждащ; който ражда малките си живи: **~í živočichové** живораждащи животни **2. в съчет. ~é rostliny** бот. живораждащи растения

živofení, -í ср. животуване, живуркане, вегетиране; бедно, оскъдно живене; жалко съществуване: **to není život, to je ~í** това не е живот, а живуркане, вегетиране

živofit, -ím неск. 1. животувам, живуркам,

dílo a) творчество **б)** дело на целия живот; **~í cíl** цел в живота; **~í potřeby** насъщни нүжди; **~í prostředky** средства за живот; **~í prostředí** околна среда, жизнена среда; **~í podmínky** условия за живот; **~í minimum** адм. юрид. екзистенц-минимум; жизнен минимум; **~í úroveň** жизнено равнище; **~í styl** начин, стил на живот; **~í moudrost** житейска мъдрост; **~í zkušenost** житейски, жизнен опит; **~í názor** възглед за живота; **~í pojištění** застраховка живот; **~í pochody, děje** биол. жизнени процеси **2.** жизнен, важен, решаващ, основен: **~í nutnost** жизнена необходимост; **~í otázka** жизнен въпрос; **~í problém** решаващ проблем; **~í zájem** жизнен интерес **3.** действителен, естествен: **socha v ~í velikosti** статуя в естествена големина

животност, -i ж. **1.** книж. жизненост, жизнеспособност **2.** книж. жизнена правдивост: **~ hrdinů románu** жизнена правдивост на герои от роман **3.** дълготрайност, издръжливост, продължителност на използване: **prodloužit ~ výrobku** повиша издръжливостта, дълготрайността на изделие **4.** език. одушевеност

животn|ý, -á, -é **1.** жизнен, правдив: **~á postava románu** правдив образ от роман **2.** език. одушевен: **mužský rod ~ý, ne~ý** мъжки род одушевен, неодушевен; **~é, ne~é tvary** одушевени, неодушевени форми

животodárně нар. животворно, живително

животodárnost, -i ж. животворност, живителност

животodárn|ý, -á, -é животворен, живителен: **~é sluneční paprsky** животворни, живителни слънчеви лъчи

животopis, -u м. биография, по-рядко животопис: **vlastní** ~ автобиография

животopis|ec, -ce м. биограф, по-рядко животописец

животopisn|ý, -á, -é биографичен, по-рядко животописен: **~á data** биографични данни; **~ý román** биографичен роман

животospřávn|a, -y ж. режим на живот: **zásady správné ~y** принципи на правилния режим на живот; **změnit ~u** сменя режима на живот; **zachovávat přísnou ~u** спазвам строг режим на живот

живouc|í, -í, -í книж. жив: **~í bytost** живо същество

živút|ek, -ku м. женско елече

živ|ý, -á, -é, именная форма živ, -a, -o **1.** жив: **~ý organismus** жив организъм; **~ý tvor** живо същество; **~á a ne~á příroda** жива и мъртва

природа; **vrátit se ~ a zdrav** върна се жив и здрав; **být na ~u** жив съм; **zůstat na ~u** остана жив; **už nebude dlouho živ (na ~u)** не мý остана дълго да живее; **už není na ~u** вече не è между живите; **pohřbít někoho za ~a/zaživa** прен. експр. погребà някого жив; **co (jsem) živ (jak živ/jakživ) jsem to neviděl** разг. никога, през живота си не съм виждал това; **jsou spolu dobře ~i** добре си живеят заедно, добре си помагат; **nemocný je ~ jen ovocem** болятят може да ядè сàмо плодове; **je ~a z podpory svých dětí** тý живее, препитáва се от помощта на децата си; **nemá z čeho být ~** няма средства за препитáние; **~ý plot** жив плет; **~á váha** живо тегло; **~á síla** жива сила; **~á práce** икон. жив труд; **~á hmota** биол. протоплазма; **~ý jazyk** език. жив език; **~á voda** митол. жива вода

♦ **живително място** засегна болното място, слóжа пръст в раната

2. жив, енергичен, деятелен, подвижен, пъргав, чевръст: **~ý, veselý hoch** живо, весело момче; **být ~é povahy** енергичен, деятелен, подвижен съм по характер; **být ~ý jako rtuť** пъргав съм като живак; **~ý společník** жив, темпераментен събеседник; **mít ~é oči** имам живи, блестящи, искрящи очи; **~á gestikulace** жива, енергична жестикулация; **~ý tanec** жив, пленителен, завладяващ танц **3.** жив, оживен, интензивен: **~é ulice velkoměsta** оживени улици на големия град; **~á doprava** оживено, интензивно движение; **~á dopravní křižovatka** оживено кръстовище; **~á zábava** жива забава; **~é styky** интензивни връзки, контакти; **~á diskuse** жива дискусия; **~ý zájem** жив интерес; **~é dojmy** непосредствени впечатления **4.** жив, действителен, реален, истински: **~á skutečnost** жива, реална действителност; **~ý důkaz** живо доказателство; **být na obraze jako ~ý** като жив съм на картината; **~ý obraz** живо изображение

♦ **жива хроника** (този човек) е жива хроника; **~á mrtvola** експр. жив труп **5.** жив, въздействащ, актуален: **problém stále ~ý** постоянно актуален проблем; **stále ~á kniha** все така въздействаща книга; **věčně ~ý odkaz** вечно жив завет; **jeho bolest je stále ~á** болката му е все така жива, още не è преминала; **mít něco v ~é paměti** живо, добре си спомням нещо; **~ý příklad** жив пример **6.** жив, ярък, пъстър (за цетове): **~á zeleň** ярък зелен цвят; **šátek ~ých barev** забрадка с ярки цетове; **~é vyprávění** жив, въздействащ разказ

♦ **живо** колоритно описвам нещо **7.** експр. никой, нищо, изóбщо (за засилване на отпри-

цнѣ ♦ **невозможа да се**
 ~ou **mocí se nemohl upamatovat** въпреки всички усилия той не можѣ да си спомни това; **nebylo tam ~é duše** там нямаше жива душа; **za ~ý svět (by to neudělal)** за нищо на светѣ (той не би го направил); **neprojde tudy ani ~á noha** оттукъ няма да може пиле да прехвъркне **8.** който се осъществява на живо (*противопол. студиен*): **~á nahrávka** запис на живо; **~é vysílání** предаване на живо
žíz|eň, -ně ж. 1. жажда: **dostat ~eň** ожадня; **mít žízeň** жаден съм; **trápí ho ~eň** измъчва го жажда; **zemřít ~ní** умрѣ от жажда; **ukojit, uhasit, zahnat ~eň** утоля жажда; **krutá, neuhastitelná ~eň** люта, неутолима жажда; **být celý den o hladu a ~ni** цял ден стоя гладен и жаден, гладувам и жадувам **2. експр.** жажда, силно желание: **~eň po pomstě, po životě** жажда за отмъщѣние, за живѣт
žíz|nit, -ím неск. 1. жадувам, жаден съм: **ne-mocný ~il** болния изпитваше жажда; **půda ~í прен.** почвата жадува за влага **2. (po čem) експр.** жадувам (за нещо), копнѣя (*по нещо*): **~it po lásce, po pomstě** жадувам за любов, за отмъщѣние
žíz|nivě нар. жадно
žíz|niv|ec, -ce м. експр. 1. жаден човѣк; човѣк, който изпитва жажда **2. (po čem/ čeho) книж.** човѣк, който жадува (*за нещо*), копнѣе (*по нещо*) **3. (čeho) книж.** ненаситник; човѣк, който ламти за нещо
žíz|nivost, -i ж. 1. жажда: **trpět stálou ~í** изпитвам постоянна жажда **2. книж.** силно желание, копнѣж **3. книж.** ламтѣж за нещо
žíz|niv|ý, -á, -é 1. жаден: **~í výletníci** жадни излетници; **být hladov a ~** гладен и жаден съм; **~á půda прен.** жадна почва, земя **2.** жаден, жадуващ, ламтящ, стремящ се; **~ý po úspěchu експр.** жаден за успех
žíz|al|a, -u ж. зоол. дъждѣвен, зѣмен червей (*unbičusí*) ♦ **жу|чка**
 експр. гърча се, извивам се като червей; **hubený jako ~a експр.** кльощав като червей
žíz|lat, -ám неск. (co) разг. дѣвча (*нещо*)
žlab, -u м. 1. жлеб, улей: **okapní ~** водостѣчен улук; **dopravní ~** техн. транспортен улей **2.** корито за добитък: **~ plný píče** корито, пълно с фураж
нѣ
vysoko do ~u живѣя в бѣдност, в немотия **3.** теснина, клисура, дефилѣ: **skalní ~** скалисто дефилѣ; **zalesněný ~** гориста теснина, клисура
žlá|bek, -ku м. 1. умал. жлѣбче, каналче, улейче **2.** бразда, рязка/резка **3.** вдлѣбнатина, ямичка,

трапчинка (*по тялото*): **~ek v bradě** трапчинка на брадичката
žláz|a, -y ж. жлезѣ: **zduření ~** подуване, ъток на жлезѣите; **pohlavní, štítná, potní, slinná, mléčná ~a анат.** пѣлова, щитовидна, потна, слѣнна, млѣчна жлезѣ; **~y s vnitřní, s vnější sekrecí биол.** жлезѣ с вътрешна, с външна секреция; **jedová ~a зоол.** отровна жлезѣ
žláz|ka, -y ж. умал. анат. жлезѣца, жлезѣчка
žláz|nat|ý, -á, -é жлезѣист; съдържащ жлезѣ: **~é chlupy бот.** жлезѣисти власинки
žláz|ov|ý, -á, -é жлезѣист; който се отнася към жлезѣ: **~á činnost биол.** дѣйност на жлезѣ; **~á tkáň анат.** жлезѣста тъкан
žleb, -u м. теснина, клисура, дефилѣ
žlout|ek, -ku м. жълтѣк: **syrový ~ek** сурѣв жълтѣк; **rozkvedlat ~ek v polévce** разбия жълтѣк в супа; **utřít ~ek s cukrem** разбия жълтѣк със захар
žloutenk|a, -y ж. мед. жълтеница, хепатит: **infekční, virová ~a** инфекциозна, вирусна жълтеница, хепатит
žloutenk|ov|ý, -á, -é мед. който се отнася до жълтеница, до хепатит; хепатитен: **~á epidemie** епидемия от жълтеница; хепатитна епидемия
žloutk|ov|ý, -á, -é 1. жълтѣчен; който се отнася до жълтѣк: **~ý vak биол.** жълтѣчен мехур **2.** пригѣтвен от жълтѣк; жълтѣчен: **~ý krém** крем с жълтѣк; **~é řezu** пасти с жълтѣчен крем
žloutn|out, -u неск. жълтѣя: **obilí zraje a ~e** житѣта зрѣят и жълтѣят
žluč, -i/-e ж. 1. анат. жлѣчка, жлѣч; жлѣчен сок
 ♦ **жлѣчливост**
 гняв, от злѣба; **div mu nepukla ~** той щѣше да се прѣсне от яд; **hnout někomu ~í** ядѣсам, разгневѣя някого **2. разг.** жлѣчка; жлѣчен мехур: **při kuchání (husy, ryby) praskla ~** при почистването, при кѣрменето (на гѣска, на риба) се спѣка жлѣчката
žluč|ník, -u м. анат. жлѣчка; жлѣчен мехур: **choroby ~u** заболявания на жлѣчката; **operace ~u** операция на жлѣчката
žluč|níkov|ý, -á, -é който се отнася към жлѣчка, към жлѣчен мехур: **~ý záchvat мед.** жлѣчна криза; жлѣчнокаменна колика; **~á dieta** диета при заболявания на жлѣчката
žluč|ovitě нар. жлѣчно, злѣбно
žluč|ovitost, -i ж. жлѣчност
žluč|ovit|ý, -á, -é жлѣчен, язвителен
žluč|ovod, -u м. анат. жлѣчен канал
žluč|ov|ý, -á, -é анат. жлѣчен: **~é kamínky мед.** камѣни в жлѣчката
žluk|lý, -á, -é гранив, гранясал: **~é máslo** граниво, гранясало маслѣ

žluknout, **-u** *несв.* гранясвам, вгорчявам се
žlun|a, **-y** *жс. зоол.* кълвач (Picus): **~a zelená** зелен кълвач (Picus viridis)
žlut|ť, **-ti** *жс. 1.* жълт цвят, жълто **2.** жълта боя, жълто: **chromová ~ť** хромова жълта боя
žluťáck|ý, **-á**, **-é** *полит. пейор. остар.* жълт, реакционен: **~é odbory** жълти, реакционни профсъюзи
žluťás|ek, **-ka** *м. зоол.* жълта пеперуда (Colias, Conopteryx)
žlut|at se, **-ám se** *несв.* жълтѐе се
žlutavě *нар.* жълтеникаво
žlutav|ý, **-á**, **-é** жълтеникав: **~é světlo žárovky** жълтеникава светлина на електрическа крушка
žlutě *нар.* жълто, в жълто: **~ zbarvený** оцветен, боядисан в жълто
žlutěšed|ý, **-á**, **-é** жълтосив: **~ý jíl** жълтосива глина
žlutězelen|ý, **-á**, **-é** жълтозелен: **~ý prapor** жълтозелено знаме; **~é oči** жълтозелени очи; **~á žluna** жълтозелен кълвач
žlut|it, **-ím** *несв. (со)* оцветявам, боядисвам (*нещо*) в жълто
žlutobíl|ý, **-á**, **-é** жълтобял
žlutočerven|ý, **-á**, **-é** жълточервен: **~é listí** жълточервени листа
žlutohněd|ý, **-á**, **-é** жълтокафяв: **~ý vzor látky** жълтокафява шарка на плат
žlutomas|ý, **-á**, **-é** който има жълта сърцевина: **~é brambory** картофи с жълта сърцевина
žlutost, **-i** *жс.* жълтина, жълтевина, жълтост
žluťoučk|ý, **žluťounek|ý**, **-á**, **-é** *умал. експр.* жълтичък
žlutozelen|ý, **-á**, **-é** жълтозелен: **~é světlo** жълтозелена светлина; **být ~ý v tváři** лицето ми е жълтозелено
žlut|ý, **-á**, **-é** **1.** жълт: **~é listí** жълти листа; **voskově ~ý** восъчно жълт; **~é světlo (na křižovatce)** жълта светлина (на кръстовище); **natřít na žluto/nažluto** боядисам в жълто; **péci do žluta/dožluta** пека до жълто, до пожълтяване; **~é plemeno** жълта раса; **~é nebezpečí** жълта опасност, опасност от страна на жълтата раса; **~á zimnice** *мед.* жълта треска; **~é tělisko** *анат.* жълто тяло (*в яйчник*): **~á skrvna** *анат.* жълто петно (*в ретината на окото*) **2. полит. пейор. жълт, реакционен: **~é odbory** жълти, реакционни профсъюзи
žlun|a, **-y** *жс. зоол.* авлига (Oriolus)
žmol|ek, **-ku** *м.* топчица, топче, бучка: **~ek chleba** хлѐбно топче; **v kaši se nadělaly ~ky** в кашата се образуваха бучки
žmol|it, **-ím** *несв. (со)* ма́чкам (*нещо*) на топка, на топчета: **~it mezi prsty chlěb** ма́чкам хлѐб**

между прѐстите; **~it z chleba kuličky** правя топчета от хлѐб; **~it kapeník, čepici v ruce** ма́чкам нѐсна кѐрпа, шапка в рѐка
žmol|it se, *обикн. третол.* **-í se** *несв.* става на бучка, на топчета; **drobenka se ~í** тарханата става на бучки
žmoul|at, **-ám** *несв. (со)* **1.** ма́чкам, дѐвча (*нещо*) с венци, с ѓстни: **~at kůrky** дѐвча корички хлѐб; **~at cigaretu** дѐржа цигара с ѓстни **2.** ма́чком (*нещо*) в прѐсти, в рѐка: **~at z chleba kuličku** правя топче от хлѐб; **~at v ruce kapeník** ма́чком нѐсна кѐрпа в рѐка
žně, **žní** *жс. само мн.* жѐтва
žnec, **žence** *м. книж.* жѐтвар
žnečk|a, **-y** *жс. книж.* жѐтварка
žnout *вж. Žít II*
žňov|ý, **-á**, **-é** жѐтвен, жѐтварски: **~á brigáda** жѐтварска бригада
žok, **-u** *м.* голям ширѐк чувал: **~y kávy** чували с кафе; **bavlna v žocích** памук на бали; **mít ~y** ~~прѐсти~~ **~y** **hř** **jako ~ експр.** нахранен сѐм до прѐсване; (**je to**) **~ masa** *пейор.* (тоѓ е) дебелиан, шишко, планина от месѐ е
žokej, **-e** *м.* жокѐй
žokejsk|ý, **-á**, **-é** жокѐйски: **~á čapka** жокѐйска шапка
žold, **-u** *м. 1. истор.* заплата на наѐмен войник: **sloužit za ~** слѐжа като наѐмник за пари **2. експр.** възнаграждение за нечѐстна слѐжба: **sloužit za ~ každému** слѐжа за пари на всеки; **jidašský ~** тридесеттѐ сребърника на Юда
žoldáck|ý, **-á**, **-é** *пейор.* наѐмен, наѐмнически: **~á armáda** наѐмническа армия
žoldák, **-a** *м. истор. пейор.* наѐмен войник, наѐмник
žoldněř, **-e** *м. 1.* наѐмен войник, наѐмник: **~i rasistů** *прен. пейор.* наѐмници, слуги на расистите **2. пейор.** войник: **nacističtí ~i** нацистки войници
žoldněřsk|ý, **-á**, **-é** наѐмен, наѐмнически
žolík, **-a** *м. картоигр.* **1.** жѐкер: **vytáhnout si ~a** изтѐгля жѐкер **2. само мн.** **žolíky**, **-ů** рѐми (*игра на карту*): **hrát ~y** играя рѐми; **partie ~ů** партия рѐми
žonglér, **-a** *м.* жонгльѐр: **circusový ~** цирков жонгльѐр; **~ s obručky** жонгльѐр с ѓбръчи
žonglérsk|ý, **-á**, **-é** жонгльѐрски: **~é číslo** жонгльѐрски нѐмер; **~é umění** жонгльѐрско изкуство
žonglérstv|í, **-í** *ср.* жонгльѐрство, жонглиране:

naučit se ~í наўча се да жонглирам, овладѣя жонгльорство; **cvičit ~í** упражнявам, тренирам жонгльорство; **slovní ~í** *прен. експр.* словѣсно жонгльорство, словѣсна еквилибристика
žong|lovat, -uji/разг. -uju *несв. (čít)* жонглирам (*с нецо*): **~ovat (s) talíři, kužely, míčky** жонглирам с чиний, с бухалки, с топки
žoržet, -u *м. текст.* жоржѣт: **hedvábný, vlněný** ~ копринен, вълнен жоржѣт
žoržetov|ý, -á, -é който се отнася към жоржѣт: **~é šaty** рокля от жоржѣт
žoviálně *нар.* фамилиарно, добродушно, радостно, сърдечно: **~ poklepat na rameno někomu** фамилиарно потупам по рамото някого
žoviáln|í, -í, -í фамилиарен, бодър, добродушен, весел, сърдечен, жизнерадостен: **~í padesátník** бодър, жизнерадостен петдесетгодишен човек; **mluvit s někým ~ím tónem** говоря с някого с фамилиарен тон
žoviálnost, -í *жс.* фамилиарност, веселост, добродушие, сърдечност
žrádl|o, -a *ср.* 1. кърма, храна (*за животни*): **pes se dal do ~a** кучето започна да ядѣ 2. *прен. грубо* безвкусно ядене, буламач, помия: **to ~o není k jídlu** тази помия, тѣзи буламач не може да се ядѣ 3. *вулг. експр.* ядене, лапане, плюскане: **myslí jen na ~o** мисли само за плюскане
žrádylk|o, -a *ср. умал. експр.* ядене, храна, лапачка, кльопачка
žraloč|í, -í, -í който се отнася до акула
žralok, -ka *м.* 1. *зоол.* акула (*Hexanchus, Lamna* и *под.*) 2. *прен. експр.* хищен, безогледен човек: **kapitalističtí ~ci** капиталистически акули
žranice, -e *жс. вулг. експр.* плюскане, лапане, кльопачка
žrát, žeru *несв. 1. (-; со)* ям (*-; нецо*) (*за животни*): **pes přestal ~** кучето престана да ядѣ 2. (*-; со*) *грубо експр.* лапам, плюскам (*-; нецо*)
jen by žral a chlastal дай му само ядене и пиене, само да ядѣ и да пиѣ! **on (mu) to žere** той му вярва на това 3. (*-; со*) *разг.* харча, изразходвам, консумирам, поглъщам, отнемам (*-; нецо*): **to auto žere 10 litrů na 100 km** тази кола гълта 10 литра на 100 км; **ten vaříč žere moc proudu** този котлѣн харчи, гълта много ток; **šachy mu žerou hodně času** шахът му отнема много време 4. (*кого – вин.; -*) *експр.* жила, ханя, бодя, щипя (*някого; -*) (*за насекоми*): **u rybníka žerou komáři** при ѣзерото ханят комари 5. (*со, рядко кохо*) разяждам (*нецо, рядко някого*): **rez žere kovu** ряздата разяжда металите 6. (*кого – вин.*) *разг.*

експр. мѣча, тормѣзя, ядѣсвам (*някого*): **žere ho, že to nedokázal** мѣчи го това, че не успя; **nejvíc mě žere nespravedlnost** най-много ме ядѣсва несправедливостта; **žraly ho výčitky svědomí** *прен.* той имаше угризѣния на съвестта, мѣчеше го съвестта 7. (*-; со*) *разг. експр.* извършвам (*нецо*) с прекалено усърдие: **~ práci** прекалено усърдно работя
žrát se, žeru se *несв. (-; čít)* *разг. експр.* изяждам се, измѣчвам се (*от нецо*); тормѣзя се, ядѣсвам се (*-; с нецо, заради нецо*): **tajně, uvnitř se** ~ тайно, вътрешно се измѣчвам; **~ se závistí** измѣчвам се от завист
žravost, -i *жс.* лакомия, ненаситност, алчност (*за ядене и под.*)
žrav|ý, -á, -é лаком, алчен, ненаситен: **~é kobylyk** лакоми, ненаситни скакалци
žrec, -e *м. остар.* жрец
žrout, -a *м. експр. пейор.* лакомник, ненаситник, плюскач, лапач, гладник
žuch *междум.* бух! тряс! туп! шпя! (*при падане на нецо тежко*)
žuchnout, -nu *св. експр.* тупна, грѣхна, сгромолясам се, строполя се: **praštil jím o zem, jen to ~lo** трѣшна го с грѣхот на земята
žul|a, -y *жс. минер.* гранит: **náhrobek ze ~y** надгробна скала
oblomný) jako ~a/jako ze ~y *прен.* той е (твърд, непоколебим) като гранит
žulov|ý, -á, -é гранитен: **~ý masiv** гранитен масив; **~ý lom** кариѣра за гранит; **~ý kvádr** гранитен блѣк
žumpa, -y *жс.* помийна, канална яма: **záchodová ~a** клозѣтна яма; **vyvážet ~u** изпразвам помийна
župa, -y *жс. 1. истор.* жупа, ѡкрѣг, ѡбласт 2. *спорт. остар.* ѡбластен клѣн на спортна организация, дружество: **pražská ~a lyžařů** пражко дружество на скиѡрите
župan I, -a *м. одуш. истор.* жупан, ѡкрѣжен управител
župan II, -u *м. неодуш.* домашен халат, пеньѡар: **pánský** ~ мъжки халат; **dámský** ~ пеньѡар
župn|í, -í, -í който се отнася до жупа
žurnál, -u *м.* 1. журнал, списание: **módní** ~ моден журнал; **zahraniční** ~у чуждестранни списание
žurnalist|a, -y *м.* журналист, вестникар
žurnalisticky [-ty-] *нар.* по журналистически, вестникарски: **~ činný** дѣен, активен (като журналист

žurnalistický [-ty-], **-á, -é** журналистически, вестникарски: **~á činnost** журналистическа дейност; **~ý talent** журналистически талант

žurnalistika [-ty-], **-ky** ж. 1. журналистика: **věnovat se ~ce** посветя се, посвещавам се на журналистиката; **fakulta ~ky** факултет по журналистика, журналистически факултет 2. ежедневен печат, преса: **vliv ~ky na čtenáře** влияние на ежедневния печат върху читателите

žurnalistka, **-y** ж. журналистка, вестникарка

žvan|ec, -ce м. 1. сдъвкана хапка, сдъвкан зълък: **převalovat v ústech ~ec masa** мотая в устата си зълък месò; **vyplivnout ~ec** изплюя зълък; **~ec tabáku** стиска тютюн за дъвчене 2. разг. експр. зълък, храна, прехрана: **zasloužit si kus ~ce** заслужа си зълък хляб; **brát se o svůj ~ec** грижа се за прехраната си, за зълъка си

žvanění|í, -í ср. експр. бръщолевене, бърборене, дрънкане: **ztráčet čas ~ím** губя време в дрънкане, в бърборене

žvanil, -a м. експр. бърборко, дърдорко: **hospodští ~ové** кръчмарски дърдорковци

žvanilk|a, -y ж. експр. бъррица, бърборана, дърдорана

žvan|it, -ím неск. (-; со) експр. пейор. бръщолевя, бърборя, дърдоря, дрънкам (-; нещò): **~it nesmysly** дрънкам глупости

žvanlivost, -i ж. експр. бърривост

žvaniv|ý, -á, -é експр. бъррив

žvást, žvast, -u м. експр. пейор. дрънканици; глупави, празни приказки, измислици; **hloupý** ~ глупава измислица; **nevěř tomu, je to** ~ не вярвай на това, това са празни приказки

žvástal, -a м. експр. бърборко, дърдорко, празнодумец

žvást|at, žvast|at, -ám неск. (-; со) експр. пейор.

бръщолевя, бърборя (-; нещò), дрънкам празни приказки: **~at nesmysly** дрънкам глупости; **dovede hodinu ~at** способен/способна е цял час да дрънка празни приказки

žvástavost, žvastavost, -i ж. експр. бърривост

žvástav|ý, žvastav|ý, -á, -é експр. бъррив

žvastoun, -a м. експр. бърборко, дърдорко, празнодумец

žvatlal, -a м. експр. бърборко, дърдорко, празнодумец, плямпало

žvatlalk|a, -y ж. експр. бъррица, плямпало

žvatlán|í, -í ср. експр. бърборене, плямпане

žvatl|at, -ám неск. експр. 1. бърборя, приказвам по детски (за деца, които проговарят): **dítě začíná ~at** детето се учи да говори, да приказва; **~at první slůvka** изговарям първите думички 2. (со; s kůt) говоря по детски, бърборя, бръщолевя, плямпам (за възрастни): **babička ~á s dítětem** бабата бърбори с детето; **~at hloupostí** бръщолевя, дрънкам глупости 3. говоря завалено чужд език, пелтеча: **~at francouzsky** говоря завалено френски, пелтеча на френски

žvatlavě нар. експр. бърриво

žvatlavost, -i ж. експр. бърривост

žvatlav|ý, -á, -é експр. бъррив: **~é dítě** приказливо, бърриво дете; **~é dívky** бърриви момичета

žvýkac|í, -í, -í който се отнася до дъвкане: **~í guma** дъвка; **~í tabák** тютюн за дъвчене; **~í sval** анат. дъвкателен мускул

žvýkačk|a, -y ж. дъвка: **mentolová ~a** ментова дъвка; **cigaretové ~y** цигари дъвка

žvýkán|í, -í ср. дъвкане, дъвчене

žvýk|at, -ám неск. (-; со) дъвча (нещò): **pečlivě ~at** грижливо дъвча; **~at žvýkačku** дъвча дъвка